

Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnat

Ehkäisevän päihdetyön lakisääteisten tehtävien toteuttaminen kunnissa

Kunnan huolehdittava ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevista lakisääteisistä velvoitteistaan

Kuntien ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä (523/2015; 1326/2010) toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöä ja ongelmallista rahapelaamista sekä niistä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja aluehallintovirastot selvittivät loppuvuodesta 2016 ehkäisevän päihdetyön toteutumista kunnissa. Selvityksen tulosten perusteella ehkäisevän päihdetyön rakenteet olivat monessa kunnassa heikot ja lakisääteisten tehtävien hoitamisessa oli merkittäviä puutteita (ks. Itä-Suomen -avin tilanne: [raportti](#) ja kansallisesti: [Markkula & Warpenius 2017](#)). Aluehallintovirastot tulevat seuraamaan tilannetta vuonna 2019.

Aluehallintovirastot muistuttavat tällä ohjauskirjeellä kuntia ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevista lakisääteisistä velvoitteistaan.

Yleiset vaatimukset

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki (523/2015) määrittää kunnan järjestämisvastuun lisäksi sen tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä.

Kuntien ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 ja 12§:ssä säädetyllä tavalla terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista. Kyseessä olevat lakikohdat velvoittavat kuntia hyvinvointikertomuksen koostamiseen ja raportointiin sekä ottamaan huomioon terveys- ja hyvinvointinäkökohdat kunnan kaikissa toiminnoissa.

Vastuut ja työnjako selville: Ehkäisevän päihdetyön vastuutahot ja yhteistyö

Ehkäisevää päihdetyötä koskevan lain 5§:n mukaan kunnan tulee organisoida tarpeen mukainen ehkäisevän päihdetyön toiminta alueellaan ja nimetä vastaava

kuntalain mukainen toimielin. Ehkäisevä päihdetyö kunnissa 2016 -kyselyssä Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnista 48 prosenttia ilmoitti, että niillä ei tuolloin ollut nimettyä lain edellyttämää ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavaa toimielintä.

Kunta voi päättää, minkä nykyisin toimivan toimielimen vastuulle laissa määritellyt alla kuvatut tehtävät määrätään (ks. myös liite). Käytännössä toimielin voi vastuuttaa tehtävät ja niiden koordinoinnin jollekin monialaiselle työryhmälle kunnassa tai alueella. Toimielimen osalta kuntien on tarpeen ottaa huomioon nykyinen tilanne, jossa sosiaali- ja terveydenhuolto on siirtämässä kunnista maakuntien järjestämisvastuulle, ja varmistaa jatkuvuus ehkäisevän päihdetyön organisoinnissa myös vuoden 2020 jälkeen.

Kunnan tehtävä on edistää kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia ottamalla käyttöön tehokkaat ehkäisevän päihdetyön menetelmät erilaisissa ympäristöissä ja hallinnonaloilla. Toimielimen tulee varmistaa, että kunnan eri hallinnonalat toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä, päihdeoloja seurataan sekä päihdehaitoista ja niiden vähentämisestä viestitään ja niihin liittyvää osaamista vahvistetaan kaikissa kunnan tehtävissä.

Lisäksi toimielimen tulee lain mukaan huolehtia, että kunnan omat toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1102/2017) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Tulevaisuudessa sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa tulee sopia myös kunnan ja maakunnan yhteistyöstä ehkäisevässä päihdetyössä, ja varmistaa asiantuntijatuki ehkäisevään päihdetyöhön maakunnasta ja sosiaali- ja terveyspalveluista.

Tieto työn pohjaksi: Kunnan päihdeolojen seuranta ja raportointi sekä suunnitelmallinen työ

Ehkäisevän päihdetyön tulee kunnassa perustua päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin. Lain mukaan kunnan on seurattava päihdeoloja sekä tiedotettava tilanteesta (523/2015, 5§). Ehkäisevän päihdetyön seuranta liittyy kunnassa osaksi hyvinvoinnin ja terveyden tilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seurantaa (1326/2010, 11 ja 12§). Osana terveydenhuoltolain mukaista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja siihen kuuluvaa suunnittelua ja raportointia kunnan tulee valmistella kerran valtuustokaudessa laaja hyvinvointikertomus, johon kerätään tietoa asukkaiden terveydestä ja hyvinvoinnista, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä palvelujärjestelmän kyvyistä vastata näihin tarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Päihdeolojen arvioinnin ja raportoinnin tulee olla osa kyseessä olevaa työtä.

Asukkaiden päihdetilanteen, paikallisten olosuhteiden sekä paikallista toimintaa tukevien kansallisten linjausten, kuten ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (STM 2015) pohjalta tulisi asettaa tavoitteet ja niitä tukevat toimenpiteet ehkäisevän päihdetyön osalta. Käytännössä tulee varmistaa, että kunnan päihdeoloja vastaavista tavoitteista ja toimista on sovittu joko osana hyvinvointisuunnitelmaa tai

jotain erillistä suunnitelmaa, kuten yhdistettyä mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaa tai päihdesuunnitelmaa.

Suunnitelmien toimeenpano tulee kytkeä osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua ja päätöksentekoa. Toimeenpanon seuranta on osa kunnan kokonaisvaltaista arviointi- ja seurantajärjestelmää. Myös kuntatalous hyötyy suunnitelmallisesti toteutetusta sekä tilannetietoon ja hyviin käytäntöihin perustuvasta ehkäisevästä päihdetyöstä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto muistuttaa, että kuntien tulee nimetä ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä vastaava toimielin, joka huolehtii, että ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 5 §:n mukaiset tehtävät hoidetaan kunnassa. Aluehallintovirasto tulee selvittämään vuonna 2019 kuntien ehkäisevän päihdetyön tilannetta.

Lisätiedot

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa terveydenhuollon ylitarkastaja Anne Kejonen, puh. 029 501 6908 etunimi.sukunimi@avi.fi.

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat Ulla Ahonen
vastuualueen johtaja

Terveydenhuollon ylitarkastaja Anne Kejonen

- Liitteet
- Kunta päihdehaittojen ehkäisijänä – hyvinvointia kuntalaisille, elinvoimaa kunnalle. THL, Päätösten tueksi 2/2017 ([pdf](#)).
 - [Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä \(523/2015\)](#)

Jakelu Itä -Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnat

Tämä asiakirja ISAVI/367/2018 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ISAVI/367/2018 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Kejonen Anne 01.02.2018 08:10

Ratkaisija Ahonen Ulla 01.02.2018 08:12